

Naslovna stran

Matija Malešič

ŽIVA VODA

Woodstar Publisher, 2015

O tej e-knjigi

“Živa voda“; *Matija Malešič*

© Matija Malešič, 1928

© Woodstar Publisher, 2015

BISBN 978-999-2727-04-21 (pdf)

BISBN 978-999-2727-05-21 (mobi)

BISBN 978-999-2727-06-21 (ePub)

BISBN 978-999-2727-07-21 (azw3)

Publicirala v elektronski obliki založba Woodstar Publisher S. A., Maj, 2015.

Avtorske pravice in licenca

Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te e-knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam. Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod za vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili. Če berete to e-knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Naslovna stran 2

O tej e-knjigi 3

Avtorske pravice in licenca 3

Vsebina 4

ŽIVA VODA 4

Prvo poglavje 4

Drugo poglavje 12

Tretje poglavje 18

Četrto poglavje 23

Peto poglavje 31

Šesto poglavje 39

Sedmo poglavje 43

Osmo poglavje 47

Deveto poglavje 50

Deseto poglavje 53

Enajsto poglavje 57

Dvanajsto poglavje 61

Trinajsto poglavje 67

* * * *

ŽIVA VODA

Prvo poglavje

Oče je imel tri sinove. Ko je hudo obolel in spoznal, da ne ozdravi, če ne pije žive vode, jim je rekel, naj je gredo po svetu iskat. Kdor jo najde in je prinese, tisti je njegov najljubši in bo njegov naslednik. Sinovi so se odpravili po svetu iskat žive vode ...

»Oho!« uteče ob mislih na pravljico glasno mlinarju Trdanu. Naglo in prestrašeno se ozre po postaji, ko da se boji, da je kdo slišal vzklik in ugenil njegove misli. Ali so nerodni ljudje, ki malo govorijo, pa veliko mislijo! Ko opazi, da ga res vpraševaje gleda skozi okno železničar in stara ženica s klopi, stopi naglo h konjema na cesti in jima z nogo zgrne razmetano deteljo na kupček. »Kaj mi le pade v glavo?« misli tiho in ko da hoče sam sebe pokarati radi nepremišljenega vzklika. »Ali kaj!« Misel gloje po glavi in je ne more odpoditi. »Če pa je primera taka, da bi jo z rokami zgrabil. Tako se začenjajo pravljice, tako jih je začenjala mati, tako jih začenja pripovedovati vnukom, ko mu zajezdijo obe kolena in gledajo vanj z odprtimi usti in na stežaj odprtimi očmi, ko da se boje, da kako besedo preslišijo. Le zato mi je prišla na misel, ker sem jo v nedeljo vnukom pripovedoval.«

Odpne konjema komata in se čudi, kako da je na to pozabil, ko jima je vrgel detelje in jima snel brzdi iz gobcev.

Misel o očetu, ki je poslal svoje tri sinove po svetu iskat žive vode, pa mu ne da in ne da miru. »Le zato, ker si pravil pravljico v nedeljo vnukom? E, Trdane, zakaj pa prav to pravljico pripoveduješ vnučkom in ne katere druge? Dosti jih znaš! Pa pripoveduješ prav to in to prvo, kadar pridejo na obisk Metini otroci; vselej, kadar prosijo za pravljico, jo pripoveduješ Metinim in Micikinim in Rezikinim malčkom, prva je vselej ta o očetu s tremi sinovi in z živo vodo.«

»Eh, kaj!« In zopet spregovori glasno mlinar Trdan. Pa se naglo domisli, da lahko škili kje izza okna železničar nanj in se čudi, čemu govori sam s seboj. In zamahne z roko in hoče pregnati misel na tisto pravljico. Pa je ne prežene. Pa poskusi drugače in misli veselo:

»Eh, kaj! Nisem bolan!«

»Stoj, Trdan!« vrši misel po možganih. »Tri sinove imaš! Po svetu si jih odpravil!«

»Odpravil!« prizna Trdan. Pa se skuša braniti: »Ali bilo je drugače ko v pravljici. Nista hudobna najstarejši in srednji kakor v pravljici. Najstarejši je pobegnili sam, nisem ga odpravil. Ženilo bi se osemnajstletno fante! Ne boš, dokler ni stari res star in ne onemore! Pa je pobegnilo, mislilo na Ameriko, potikalo se po službah, zašlo k vojakom. Tam ga je izučilo! O, kako vali hlode na žago in naklada skladovnice desk! In je za delo na žagi in v mlinu za tri! In je prvi zjutraj na nogah. In premelje in preža ga noči in ne spi podnevi. Ni hudoben Tone, najstarejši, še na deklini ne misli, da ga bom moral sam ženiti, ker je že zlezal čez trideseto.«

»Po svetu je bil ...« ugovarja misel. »In je v vojašnici pil živo vodo, ki ga je ozdravila. In je fant, da ga ni v devetih farah naokoli takega!« skoro veselo se brani Trdan.

»Živo vodo je našel Tone? Kaj pa Jože, srednji tvoj ponos? Ali ni Jože našel studenca z živo vodo?«

»Čez Jožeta pa ni besede!« Ponos gori v Trdanovih očeh. »Gospod je Jože, kaplan, ki ga tam za hribi ljubi vsa fara! In vsa fara blagruje faro, na katero pride za župnika.«

»Živa voda, živa voda,« draži misel. »Kateri je našel studenec z živo vodo? Kateri jo je prinesel domov? Tone, modri, pridni? Jože, gospod, kaplan, župnik na bogati fari? Janko, najmlajši? Premisli, Trdan! Pa je morda le našel studenec z živo vodo najmlajši ko v pravljici? Modrih, pridnih fantov je naokoli vse polno! Koliko hiš je, ki se bahajo, da je izšel iz njih gospod kaplan in gospod župnik ali celo gospod dekan! Ali inženir, kje je blizu naokoli izšel iz kmečke in mlinarske hiše inženir? Inženir, to je Janko, najmlajši.«

Trdan brez potrebe premešča sedež po kolesiju in v obilici lepih misli sam ne ve, kako pod milim Bogom bi pretolkel čas do prihoda vlaka. Potegne uro. »Saj bi moral že sopihati na postajo!« premisli in prisluhne. Tiho je v zelenem poletju. Hipoma se mlinar domisli. Zopet pogleda na uro, presodi čas, pa izvleče iz telovnikovega žepa žolto, trebušasto cigaro z rdečim obročkom čez napet trebušček. Ne odgrizne ji konice. Izvleče nož in ji lepo in previdno odreže konico, ki jo spravi v žep. Gospod, ki je barantal za tiste rimske kamne, ki so vzdani v jez in v mlin, mu jo je podaril že pred letom. Na Božič jo je imel že v ustih, pa se mu je je zdelo škoda. In na Veliko noč je že razmeščal po njenem napetem trebuščku rdeči obroček. Pa je ni prižgal. Sina, inženirja, sprejme z njo.

Namesti rdeči obroček v sredino rejenega trebuščka, spoštljivo jo prižge in korači k železničarju. »Ali ima zamudo?« vpraša nekam prijateljsko in ko da je pozabil na prejšnji njegov začuden pogled, ko je govoril sam s seboj. In premika, premika in namešča rdeči obroček po napetem trebuščku cigare.

»Ima! Iz postaje pa je že odšel. So ga že najavili!«

Namešča, namešča Trdan rdeči obroček po cigari in se strahoma domisli, kaj če dogori do obročka prej ko prisopiha vlak. In misli, da jo je v obilici misli le prezgodaj prižgal. In ne ve, kaj bi še vprašal železničarja. Železničar le opazi rdeči obroček na cigari in zre nevoščljivo nanj. »Ko da ste prišli po nevesto ...« meni in pokaže na cigaro in na ozaljšano konjsko opremo.

»Sin pride!« izreče skoro malomarno Trdan.

»Gospod?«

»Kaplana mislite?«

»Katerega pa? «

»Ne! Inženir!« Trdan začuti, da mu je šinila vročina v lica. In ko da ga je malo sram. Preveč je poudaril zadnjo besedo.

»Kako? Inženir?«

»Kako? Inženir!« Trdan se skoro otrese na začudenega železničarja. »Ne bere časopisov!« si misli. Vsi časopisi so pisali, da je Janko na Dunaju naredil izpit in postal inženir. In otrese pepel s cigare in se ozre na progo. Na uho mu udarja ropotanje vlaka. Železničar umolkne, ko da mu je zadnja mlinarjeva beseda zaprla sapo.

Trdan že razločno razbere sopihanje lokomotive, za ovinkom vidi dim iz nje. »Kje pa obstane? A čisto na postaji?«

»Prepelje! Zadnji voz obstoji približno tamle!« Železničar pokaže z roko.

Trdan skoro steče v pokazano smer. Ali vlak ga prehití. Obstati mora, da pregleda po vseh vozovih in oknih in ne zgreši sina. In v naglici in v razburjenju bi se mu skoro prismodil rdeči obroček na cigari. Čisto je pozabil nanj.

»Vidiš prevzetnost, učeno!« zakipi v njem, ko vidi sina ob oknu v oddelku prvega razreda. In niti z roko niti s klobukom mu ne pomaha v pozdrav. Tudi besede v pozdrav ne zakliče skozi okno. Le z očmi pozdravi in z glavo komaj vidno pokima.

In se obrne do gospodične, ki stoji ob njem, »Tako!« Jeza vstaja v Trdanu. »Zato sem zmetal toliko denarja zate!« Pogleda na cigaro, opazi, da se je prismodil rdeči obroček in da že vsenaokrog tli. Ne prestopi se z mesta, s silno vnemo skuša pogasiti tleči obroček in ga namestiti na napetem trebuščku.

Sin skoči z voza. »Pozdravljeni, oče!« zakliče, pa ne pristopi k njemu. »Prtljago moram dobiti!« reče, ko da se hoče opravičiti. In izroči železničarju listek. Pa tudi sedaj ne pristopi k očetu. Pod okno tiste gospodične stopi in govori ž njo in z osivelim gospodom, ki stoji ob njej.

Trdan potegne rdeči obroček s cigare, ga zmečka, vrže ob tla in ga pohodi, »Prav mi je, bedaku!« bruhne glasno iz njega. Obrne se in hoče h konjema. Zategel žvižg, vlak odhaja.

»Kar odpelje naj se z njo!« mu hipoma jezno vzkipi v glavi. In sunkoma se obrne.

Tista gospodična maha z belim robcem, sivi gospod maha z belo čepico, Janko maha z robcem in klobukom.

»Pa bi se rajši kar odpeljal z njo, če ti je slovo tako težko!« reče pikro, Ali sin ga ne sliši. Vse dokler vidi beli robec na odhajajočem vlaku, maha z robcem in klobukom, maha, maha, ko da razen belega robca na vlaku ni zanj pod milim Bogom ničesar drugega na svetu. In še ko ne vidi več belega robca in je krenil vlak za ovinek, maha, maha.

»Mahaj, mahaj, ves dan in vso noč mahaj! In naprti si svojo ropotijo na rame in jo tovari do doma, če se misliš ponižati in misliš priti pogledat domov.« Trdih in odločnih korakov hiti Trdan h konjema.

Ko da se je hipoma streznil, povezne Janko klobuk na glavo in sune robec v žep. Ozre se za očetom in vidi in se zave, kaj je napravil. Steče za njim in mu moli obe roki naproti.

»Pozdravljeni, oče. Pozdravljeni! Ne zamerite mi! Prav z Dunaja sem se vozil z njo in njenim očetom. Posloviti sem se moral! Kaj mi ne stisnete roke v pozdrav?«

»Čemu? Trda in žuljava je moja roka. Ni mehka in bela ko roka tiste deklina.« Trdan poudari zadnjo besedo in ne seže sinu v roko.

Rdečica sili Janku v lica. »Res mi ne podaste roke?«

»Čemu? Prej sem hotel, z obema rokama bi ti jo stisnil, pa se nisi zmenil za to ...«

Sta že trčila Trdana! Ves rdeč je mladi inženir v obraz. Ne premisli, upornost mu zagori v očeh, obrne se do železničarja in ga vpraša, kdaj pride prvi vlak na postajo. Vseeno, s katere strani privozi in kam vozi! Odpelje se kamorkoli!

»Trdan je, ves Trdanov!« začuti oče. In premišlja, kako bi ogladil svoje besede in mu znosil prtljago na voz, pa ne bi vkljub temu klonil pred sinom. »Če ne misliš domov, čemu sem prišel z vozom in čakam že dobro uro?«

»Mislil sem, drugače Vam ne bi brzojavil in ne bi izstopil! Če ste pa taki ...«

»Le počasi, gospod inženir! Komur je nališpana tuja deklina več ko rodni oče ...«

»Prosim, pomagajte mi prenesti pletenico s proge na peron,« prosi Janko železničarja. Železničar rad pomore.

Trdan vidi, da misli sin resno in trmasto.

»Le čemu sem mučil konja in čakal?« vztraja v svoji trmi.

Sin ne odgovori. Z železničarjem neseta pletenico na peron.

»Zdaj pa resno besedo. Ali misliš domov ali ne misliš?« in jima zastavi pot. »Rekel sem! Ne mislim!«

»Prav!« Jezno in trmasto hiti stari h konjema, pobere z rokami raztreseno deteljo izpod njiju, jo jezno vrže na koleselj in zapenja konjema komata.

»Zdaj imaš, oče! Tako se vrača iz sveta najmlajši, najmilejši, tisti, ki je v pravljici našel studenec žive vode in jo prinesel očetu ...«

Vse vre v starem, sune priročnega konja, ki odmika gobec in se brani brzde.

»Ko si pošiljal denar, si bil dober! Sedaj ne potrebuje več tvojega denarja! Gospod je, inženir je! Pred gosposkim dekletom se te sramuje ... To je tisto! Sramuje se te!«

Mlinar skoči na voz, zgrabi bič, nategne vajeti. Ali vse v trmo in skelečo užaljenost ga zaboli; »Lepo pogleda žena, ko se vrnem brez njega. In Katica! In mlinar Kržan in njegova Cilka!« In naglo skoči z voza, ovije vajeti na priročno ročico in miri nemirna konja. Ko ju pomiri, stopi na peron, »Matere, ki te komaj, komaj čaka, ne pozdraviš?« vpraša hladno in osorno.

»Oče!« Sin plane s klopi. Trepetajoč je njegov glas, ves bled je v obraz, nemiren je njegov pogled.

Oče se ne more ubraniti misli, da gre sinu na jok. »Dosti je tvoje trme! Konja sta nemirna! Ne delaj mi sramote vsaj pred ljudmi!« In zgrabi njegovi usnjati torbi in ju nese na voz. In prime za ročaj pletenice in jo potežka. »Ko da je svinec v njej. Ne zmorem je sam. Ali mi ne pomoreš?«

Sin pomore in molče prisede k očetu.

Spočita konja prhneta ko veter po cesti.

In se vozita Trdana. In molčita. Opazi sin rože po konjskih komatih in opremi, opazi šopek na biču. »Katičina ljubezen!« mu sili v srce. Raznežil bi se, da tako uporno ne molči oče ob njem in si mukoma ne prizadeva, da bi mu pomotoma ne utekel pogled na levo na sina. Le na konja zre, vihti bič, ju švrka, pa zadržuje vajeti, da se ne spustita v divji dir. Čisto brez potrebe ju švrka z bičem in ju vznemirja.

Po trgu pozdravljajo znanci molčečega voznika in tihega njegovega sina. Pozdravljanje mehča očetovo trmo. Morda je ne mehča, ali mlinar ve, kaj se spodobi pred ljudmi, ki vedo, odkod se vrača njegov Janko in kak gospod je sedaj njegov sin.

»Mislil sem, da bo najino snidenje drugačno.« Postrani ošine sina s pogledom in udari po odročnem konju, da se vznemirjen vzpne na zadnje noge.

Sin naglo poseže po vajetih, ker se zboji, da oče ne ukroti razdraženega konja, »Ne bijte ga! Saj ni kriv, da je bilo snidenje tako, kakršnega si tudi jaz nisem zamišljal.«

»Kdo je kriv? Premisli in povej! Ali jaz?« Trdan pogleda od blizu sinu v oči.

Sin čuti, da mora izpiti ta kelih nejevolje za spravo. Iz vasi drdra koleselj. In da se ne zavije oče zopet v trmasti molk, reče: »Ni bilo prav, da Vam nisem takoj segel v roko. Bil sem ko na trnju! Vlak stoji le minuto! Posloviti sem se moral od sopotnikov. Spodobi se! Prav od Dunaja smo se vozili v istem vozu ...«

»Prvega razreda! Za žuljavi denar kmečkega očeta ...«

Prehudo zaskale očetove besede. Zmeden je mladi inženir in jeclja: »Povabila sta me ... Poznamo se ... Namena nisem imel Vas prezreti ... Le pozabil sem v naglici ...«

»Povej po pravici! Sramoval si se me pred tisto gosposko deklino!«

»Oče!« Sin krikne in ogorčeno pogleda očetu v oči.

»Mislila je, Bog ve, kako bogatih in imenitnih staršev sin je tale učeni inženir! Pa ti zagleda na postaji kmečko grčo ...«

»Oče, ustavite konja!« Sin iztrga vajeti iz očetovih rok in jih sunkoma nategne. Konja obstaneta in se vzpenjata.

»Kaj misliš?« Trdan grabi po vajetih.

»Skočim s koleslja! Do večera že pridem peš domov!«

»Kaj te je tista deklina obsedla?« Zgrabi ga za ramo in ga šiloma potisne na sedež. »Naj naju kdo vidi in raztrobi o tem ljudem! Lepe raznese naokoli o Trdanih!«

»Mehko me je pogrelo v srce, ko sem Vas zagledal ... Povedal sem jima, da ste moj oče ...«

Trdan trdo drži z levico sina za ramo, v desnici stiska vajeti in požene konja v lahen dir.

»Kdo je tista deklina?«

Sin čuti, s kakim poudarkom in namenom nazivlje oče sopotnico za deklino. In hoče izbegniti. »Na jug se pelje z očetom, na morje!«

»Kdo je, sem vprašal, ne, kam se pelje. In čemu je toliko mahala z belim robcem v slovo in čemu bi najrajši stekel za vlakom, ga ujel in se odpeljal z njo — to me zanima.«

»Kar se spodobi, se spodobi!« »Res je to, sinko! Po tej progi in z osebnim vlakom se ponavadi ne vozijo bogataši na morje. Toliko vem.«

»Škoda, da mi niste o tem pisali! Vprašal bi ju. »Mene boš za nos vlekel?«

»Oče, ako nimava pametnejših pogovorov in ako mi še zmeraj ne morete pozabiti ...« In šiloma hoče Janko z voza.

Oče vidi, kako je naplačal sinu njegovo vedenje na postaji. In se mu taja srce. »Če ga ni bilo sram ... In če jima je celo povedal, da ga čaka oče ... Seveda, kar se spodobi, se spodobi!« misli in pridrži s silo sina na vozu.

To so Trdani! Razžalosti sina, najmlajšega, najljubšega sina, in mu zagreni veselje vrnitve in ga zbada, zbada, ko bi ga najrajši potrepiljal po rami in mu priznal svojo slabost:

»Najmilejši si mi, Janko! Ne morem reči, da te imam najrajši! Ali veš, to je tako nekam čudnega, kar čuti oče do svojega najmlajšega otroka ...«

Čuti sin, da se mora izbruhati oče, prej ko mu reče prijazno besedo. Ve, da nestrpno sili očetu v grlo skrbna beseda, ki ne bo mehka, pa bo očetovska beseda in beseda ljubezni. Pa se noče ukloniti očetovi trmi, noče mu ponuditi prilike za prijazne in skrbne besede.

»Že vem, kdo ti izpraša vest!« Široko se nasmeje oče, ko da je hipoma pozabil na rdeči, poteptani obroček na cigari in ko da se ne jezi več na tisto gosposko deklino. In ko da se je že nazbadal sina. In spusti njegovo ramo. Ve, da mu ne skoči s koleslja.

»Ko da mi je niste že Vi do pičice izprašali in me prisilili obuditi kes in trdni sklep!«

»Pokore ti ne naložim! Naloži ti jo Cilka!« In radovedno in hudomušno zre sinu v oči.

»Cilka?« Janko se zdrzne in si v očividni zadregi zviija svalčico.

»Njej povem! Čisto gotovo ji povem o tisti gosposki deklini in o mahanju z robcem! Pa se pogovorita, kakor vesta in znata.«

»Če ne bo hujšegal« Janko premaga zadrego in je vesel, da je led prebit in je spregovoril oče nagajivo besedo. Ko išče vžigalice, zatiplje v žepu cigaro. In jo veselo pomoli očetu.

»Take še niste kadili, mislim!«

Očetu zaiskre oči. Podolgovata, žoltkasta cigara je prepasana z lepim, širokim, rdečim obročkom. Odpira usta, da nekaj pove sinu. Pa se premisli in naglo zapre usta. Spoštljivo jo vzame v roko in jo ogleduje. »Take še videl nisem, nikar kadil! Kje si jo pa izteknil?«

»Tisti gospod, oče tiste ... tiste, radi katere sva se gledala dosedaj ko solnce in dež, mi jo je

dal na potu. Ne kadi najslabših tisti gospod. Pa je nisem prižgal, shranil sem jo in si mislil: očetu jo dam.«

»No! ...« Trdan spravi cigaro v žep, položi bič med noge in tleskne z jezikom konjema.

»No, kaj sem že hotel reči ...«

Tudi sin se ne more domisliti, kaj je hotel reči oče. Najrajši bi zavriskal v poletno popoldne. Udobno se namesti na sedežu in puha v vroče solnce kolobarje dima. Hitita iskra domača konjiča po beli cesti, ne švrka in ne vznemirja ju gospodarjev bič. Tiho je po polju, ko zamaknjeni so gozdovi v svojo lepoto. Na uho, vajeno dunajskega hrupa, poje tišina prelepo pesem o domovini. Oko jo gleda, mirno in tiho domovino. In pije njen čar. Kakor zakleta kraljična je.

»Kar sem že hotel reči ...« Oče napeto brska po spominu in išče, išče zveze s prejšnjimi besedami.

»Da tudi vem, ne povem!« misli z naslado Janko. »Le iščite, oče, vsakdanjo besedo! Ne prikrijete mi, kaj Vam sedaj poje v srcu! Ne zabrišete, čemu so Vam sedaj pošle vsakdanje besede.«

»Že vem!« Ves oveseljen je Trdan, skoro poskoči na sedežu in se obrne nagajivo k sinu.

»Ne bil bi rad v tvoji koži, ko se pomenita s Cilko.«

»Naj Vas ne skrbi! Ne nosim zaman Trdanovega imena!«

Oče bi ga najrajši udaril po rami. »Sedaj šele vem, čemu ji nisi ničesar pisal. Lepo se ti zahvali, ko zve, zakaj si molčal!«

»Nisem silil za njo!«

»Čisto nedolžen nisi! Kako pa je bilo, ko si bil v osmi gimnaziji?«

»Študentovške muhe! In tista mlada nepremišljena leta!«

»O starec!«

»Nisem starec, ali pametno mislim.« »In misli potujejo na jug, na morje.«

Niti hud ni Janko. »Če ji res mislite povedati, ji povejte čimprej. Prej ko zve, prej me pusti pri miru in se ogleda po pripravnem ženinu.«

»Ne bo šlo tako gladko, sinko Janko! Šole je sita, se mi vidi. In vtepla si je v glavo misel, da je biti bolje gospa inženirjev a ko navadna učiteljica na kmetih. Tako sodim.«

»Vse leto ji nisem pisal. Sama sodi o sebi, da je zelo prebrisana in modra. Če je res, ve, kaj je pomenil moj molk.«

»Je prebrisana! In modra! O, kako je modra! Misliš, da se je porodila misel na turbino in elektriko v njenem starem?«

»Kržan misli na turbino in elektriko?« Ko da ga je kdo zbodel, dvigne Janka s sedeža. Široko in z živim ognjem v očeh gleda očeta.

»Vse prepočasi misli in preneroden in prestarokopiten in preskop je, pravim, da bi v njegovi glavi vzrastla ta misel. Cilka mu jo je vbila v glavo. Načrte napraviš, delo boš vodil, v mlinu in okoli njega se boš moral sukati tedne in tedne, čisto udomačiš se pri njih. Ni vrag, da se ne prilepiš na nastavljene limanice. Tako je presodila, mislim.«

»Pametno in trezno mislite.« Janko je ves nemiren. Prijetni mir in tiha zadovoljnost, ki je pred hipi veseljačila po srcu, je zbežala nekam po beli cesti in se porazgubila po gozdovih.

»Povedal sem ti, da te preveč ne presenetijo. Ko sem se peljal pote, me je Cilka ustavila. Bila je v obleki, ki jih tudi učiteljice ne nosijo vsakdanje dneve, doma in na počitnicah še celo ne. Ko je prihajala k nam dan na dan spraševati po tebi in tvojih pismih, ni nikdar nosila take obleke, še ob nedeljah za k maši je ni oblekla.«

»Izognem se ji. Po bližnici jo udarim. Da sem se nasedel na dolgi vožnji in se mi je zahotelo hoje, jim rečete.«

»Rekel si, da ne nosiš zaman Trdanovega imena. Nalašč ne. Rekli bi, da bežiš pred njimi! Le da veš, kako in kaj, sem ti povedal.«

In se vozita Trdana. In molčita. Janko kadi cigareto za cigareto, ves vznemirjen je, včasih

skrivaj pogleda očeta. Ko da bi mu rad nekaj povedal in se ne upa. Oče je zatopljen v svoje misli. Težke in napete so misli, ki jih misli, drugače bi mu ne lezli vajeti iz rok. »Če te poprosi Kržan za načrte, ali mu jih obljubiš?«

»Čemu ne?« Stari se zgane in nategne vajeti. »Ali ... ali ...« Janku zastaja beseda, preveč dima je potegnil iz cigarete in ga duši. »Še rajši bi napravil načrte in izpeljal tako delo doma.«

Sunkoma se ozre oče nanj in ga gleda z očmi, v katerih ni še nikdar sijalo toliko ponosa, veselja in ljubezni. »Saj pravim! Na to mislim in o tem premišlujem že mesece. Sin je inženir, pa naj bi nas prehitel sosed? In bi njemu svetila elektrika, mi bi pa tavalili s petrolejkami in leščerbami po mlinu in žagi ...«

»Oče!« Janko vzplamti. Ne more se premagati, zgrabi očeta za levo pest in mu jo krepko stisne, »čisto z dna srca ste mi vzeli besede in želje. Kako Vas imam rad! Nisem se Vam upal niti povedati svojih želj in načrtov.«

Jankove besede niso čisto Trdanove. Oče hoče dvigniti bič in ošvrkniti konja, pa se domisli, da sta pridna in tečeta ko da čutita radost, ki kipi v očetu in sinu. Poseže po žoltkasti cigari z rdečim obročkom, pa se domisli, da bi jo izpuhal v zrak, ne da bi živa duša občudovala rdeči obroček. Veselo, skoro preveselo mu raja po glavi: »Janko, najmlajši! Prav govori pravljica! Našel si živo vodo! Ti si jo našel, najmlajši! In jo nosiš s seboj!« Obrača svoj obraz od sina in se boji, da bi sin razbral z njega misli, ki jih misli.

Janko je ves oživel. Ko da se mu je odvalil težak kamen od srca; ko da je komaj, komaj čakal, da pove, kar je bilo leta in leta zakopano na dnu srca; ko da so se mu izpolnile najlepše sanje. Naglo govori, ko da se boji, da se oče premisli, hlastno in z navdušenjem govori, ker hoče izbruhati, kar je pretežko ležalo v srcu, in si ga hoče z naglimi besedami olajšati.

»Laže tisti, ki trdi, da smo revni. Bogati smo, samo znati moramo bogastvo spoznati in ga zgrabiti. Voda je bogastvo! Ali ni škoda vsake kapljice, ki brez koristi steče mimo mlina? Vsaka kapljica mora koristiti razumnemu človeku! Zato jo je Bog dal zemlji in zato je dal človeku razum, da jo izkoristi!

Drugod so že davno spoznali, kako bogastvo skriva voda! Ni manj bogastva v vodi ko v premoğu! Nimamo premoğa — dober je Bog, pa nam je dal vodo!«

»Živa voda, živa voda, živa voda ...« brni veselo Trdanu po glavi.

»Nimamo plodnih polj, beračija so vse te ilovnate njivice! Dober je Bog, pa nam je dal gozdove. O, kako bogastvo so gozdovi! Ne samo za kurjavo, Bog vari! To je metanje bogastva v ogenj, metanje zlata v blato! Razumno uporabljanje lesa! Goni voda turbine, ni kapljica ne steče mimo brez koristi; gonijo turbine žage in žagice, vse vrste žag in žagic gonijo; rezljajo žage in žagice iz najskrivljenejše breze predmete, ki jih tam za gorami plačujejo z zlatom; gonijo turbine stroje, ki čarajo zlato; gonijo turbine dinamo, ki čara elektriko ...«

»Preživa voda! — Preživa voda ne ozdravi! Prehuda je! Strup je lahko!« se budi Trdanu.

»Zasvetila bo pri nas električna luč prej ko pri Kržanu!« To ga veseli, neizmerno veseli.

»O, najmlajši, moj Janko!« ga prešinja ponos, »Bojim se, da se vnemeš! Sam ogenj te je!« reče in ga smehljaje gleda. »Ali ustavim pred gostilno? Pogasiva ogenj!«

Oče se domisli, da mu je dala žena doma bogato popotnico, da jo, pojedsta v trgu. Janko bo gotovo lačen po dolgi vožnji, je menila. V trgu pa ga ni mogel siliti v gostilno.

»Nočem ga gasiti, tudi Vi ga ne smete! Kar sem rekel, je sveta božja resnica!«

Ne brani se Janje o kozarca vina. O, še vse v čem drugem bi danes ustregel očetul Ko mu je iztresel svoje srce! In mu je oče, ki se ga je bal, pritrdil! In si nista bili njiju sreci še nikdar tako blizu ko na tej vožnji! Če ima veselje nad tem, da ga razkazuje ljudem in se baha z njim!? Naj! Če mu je srčna radost, da zveni iz tujih ust beseda: gospod inženir! Le radujte se, oče!

Zasedita se Trdana v gostilni. Židane volje je oče. Petkrat, desetkrat izvleče žoltkasto cigaro z rdečim obročkom, že vleče nož, da ji odreže konico, pa se vedno domisli, da pride

danes še svečanejši trenutek. Razigrane volje je Janko ob očetovi sreči in zadovoljstvu. Siplje, siplje, ko iz rokava stresa dogodbe z Dunaja.

»Z vriskom bi te pozdravil, tako mi je lahko pri srcu!« prizna očetu, ko hitita konja v zvezdnato noč in dohitita domačo reko. In zavriska. »Njo sem pozdravil, neizmerno silo, ki jo zajezimo, da nam bo služila s slednjo kapljico!«

»Mine te vriskanje, le čakaj!« zaskrbi očeta.

»Ne mine me! Modri ste, oče! Prav je, da sva se ustavila v gostilni in se zasedela! Spijo že pri Kržanovih! Pod oknom zavriskam Cilki, pa si naj domišlja, kar hoče!«

»Ne spijo! Vem, da naju pričakujejo.«

»Modri ste, prav je, da sva bila v gostilni! Poguma in dobre volje sem se napil. Pa da moram pred sto Cilk in pred sto očetov, ki bi bili radi moji tastje ...« Janku zamre beseda na ustih. Oče je pognal konja v nagel dir, ko da misli previhirati mimo Kržanovega mlina in žage. Tri luči jima trenutno zasvetijo naproti. Mirno gori luč na žagi, premika se luč na vratih v mlin, nasproti jima hiti luč na cesti. »Vidiš!« zašepeče v strahu oče. »Kaj bi ...« šepne Janko. Iz njegovega glasu pa ne zveni več tisti pogum in dobra volja, ki je brnela malo prej.

»Dober večer, ljudje božji, dober večer! O, saj sta prava! Kam pa tako drevita?« Kržan miga s petrolejko in skuša ujeti priročnega konja za uzdo.

Trdan mora zadržati konja.

»Kod sta vozarila? Že popoldne smo se vaju nadejali in vaju čakali.«

»Niti skriva ne!« misli Trdan in miri konja.

»Gospod inženir! Predvsem: čestitam! Takega gospoda pa še ni rodila naša dolina! Saj niti ne vem, če smem še reci ti takemu gospodu?«

»Oni, ali nikakor drugače!« Janko krepko stisne Kržanovo desnico.

»Kaj ne zapelješ k mlinu?«

»Nimava se kedaj muditi! Zamudila sva se že preveč!«

»Ta bi bila lepa, da bi se Trdanov Janko prvič kot inženir peljal mimo našega mlina!«

Kržan prime priročnega konja za uzdo in ga vleče na pot proti mlinu.

»Sosed Kržan, danes res nimava kedaj! Drugič!«

»Doma naju čakajo! Saj se čudim, da nama niso v strahu, da sva se ponesrečila, že prišli naproti!«

»Do nas pridejo naproti! In pri nas ostanejo!« Kržan ne odneha. Konja že obrača na pot proti mlinu.

»Imej vsaj malo usmiljenja z Jankom. Pot z Dunaja ni pot od tvojega do mojega mlina. Utujen je in zaspan, da komaj še odpira oči.« Trdan nategne vajeti in ustavi konja.

Kržanu je na obrazu videti, kako mu je hudo. »Ali vsaj kozarec vina in majhen prigrizek za dobrodošlico! Hej, ženske, kje ste?«

Naglo hiti s praga luč po poti. »Janko!« krikne Cilka. Zidano obleko ima. Vsa rdeča je v obraz.

»Gospod Janko! Gospod Janko!« ponavlja Kržanka. In v njenem veselju in čudenju ni nič narejenega.

»Pozdravljena, Cilka! Pozdravljeni, teta Kržanova!« Janko ne stopi z voza, stisne obema desnici. In mu je na obrazu videti, da je res izmučen od dolge vožnje, zdelan in zaspan.

»Prinesi, če imaš kaj prigrizka!« sili Kržan ženo. »Po vino skočim! Popazi, Cilka, da nama ne utečeta soseda.«

Trdan se rahlo dotakne sinovega kolena. Sin razume.

»Niti čestitala ti še nisem, Janko, v tej naglici!« »Vem, da si vesela! Kaj bi še govorila!«

»Res sem vesela! Ne veš, kako me je vzradostilo, ko sem brala po časopisih.«

Janko čuti rahlo želo. Zazeha. »preveč so pisali! Tistih čestitk bi ne bilo treba!«

»Zakaj ne? Malo je inženirjev pri nas!« »Res?« Janko se zasmije.

Cilka čuti, kaj zveni iz njegovega smeha. »Veliko učenja si imel to leto ...«

Janko ve, kam meri. In ne odgovori. »Inženirji se morajo dosti učiti!« razglablja Trdan.

Cilka ni Jankovega molka prav nič vesela in je tudi Trdanove besede ne potolažijo. In da ne stopi Janko z voza, to jo vznemirja. Ne ve, kaj bi še rekla.

Na srečo pride oče z vinom, mati prinese zvrhan krožnik mesa, pečene in ocvrte kuretine in prekajene svinjine, na drugi krožnik je v stolpič naložila potic in maslenega kruha. In zopet se dotakne Trdanovo koleno sinovega. Trčijo, prigriznejo, da se ne zamerijo. Trdan sili in sili k odhodu. Janko obljubi, da se prihodnje dni zgleda pri Kržanovih in pogovori z gospodarjem o tisti važni stvari, ki mu krade nočno spanje. Konja prhneta po cesti.

»Si videl! Ob vsakdanjih dneh tudi po mlinih niso na mizi potice in masleni kruh in kuretina! S celo gostijo so te čakali.«

Janko molči, podpira glavo in zre v mračno reko. Hudo mu je pri spominu na Kržanov obraz, v katerem ni bilo hlimbe; ko da ga vznemirja Kržankina prisrčnost, ki ni bila narejena; ko da ga boli, ker je oblekla Cilka zidano obleko na vsakdanji dan, za njegov prihod.

Trdan ne sili v sina. Razume, kaj šumi po njegovi glavi. Priganja konja, ko da se boji, da ga doma ne sprejmejo prijazni pogledi, ker prideta tako kasno. In nehote in nevede odgrizne žoltkasti cigari, ki jo je vteknil pred Kržanom v usta, konico. Zave se tega šele, ko jo je odgriznil. Naglo jo potegne iz ust, jo spravi v žep in udari po konjih.

Janko se vzdrami, ko mu udari na uho materin vzklik. Potegne si z roko po čelu, skoči z voza, prej ko oče ustavi konja, in steče k materi. Sladka grenkoba se mu nabira v grlu. Sega v roke in jih stiska, stiska. Postarala se je mati v tem letu; vsa taka ko pred letom je Katica; še vse bolj moški ko pred letom je Tone. In sestra Meta je tu, sestra Micika je tu, sestra Rezika je tu. Z možmi so prišle in po dva najstarejša so pripeljale s seboj. In miza se skoro šibi pod božjimi darovi, kakor se ni šibila po dnevu Jožetove nove maše več. In voda, domača voda šumi svojo pesem čez jez. In oče prižiga žoltkasto cigaro, opasano z rdečim obročkom.

»Umil bi se,« zajeclja Janko med toplimi besedami ljubezni in veselja. Ko da jih je preveč, teh toplih besed ljubezni in veselja in se boji, da ga zaduše. In jim hoče za hipec ubežati in se zbrati.

Mati mu sveti s petrolejko v podstrešno sobico, Katica ga spremlja s svečo, ki jo je pozabila postaviti na mizo v njegovi sobici.

S petrolejkami so ga sprejeli. Petrolejka gori v veži, petrolejka gori v sobi, s petrolejko mu sveti mati po strmih stopnicah, svečo nese za njo Katica, »Zasveti električna luč po vsem mlinu. Tako zasveti, da bi v najskritejšem kotičku, v najtemnejši noči pobral najdrobnejšo iglico s poda — tako se zahvalim za vse to?« misli Janko. Ko pa stopi v svojo skromno sobico in vidi s snežnobelim prtom pogrnjeno mizo in na njej rože, ko vidi rože na umivalniku in rože ob postelji in rože na oknu, ga premaga. Naglo se obrne k materi in sestri. In čudno, čudno ju pogleda. Ko da hoče planiti k obema, ju objeti in poljubiti.

Premaga se. Naglo zajame v prgišče vode in si jo vrže v oči, ko da hoče nekaj izprati in izbrisati iz njih.

Trdanovi se ne objemajo in se ne poljubujejo. Pogled in mehka beseda včasih razodene, da se imajo radi.

Drugo poglavje

Čuti Trdanka: Nekam čuden je Janko. Ni več čisto tak, kakršen je bil včasih. Saj se smeje, saj se šali, saj rad govori o vsem, na kar napelje mati besedo. Pa ni njegova beseda tako neprisiljena in zvonka, ko je bila ob drugih počitnicah; drugačna je njegova šala ko včasih, še smeh je drugačen. Vidi Trdanka; Tiščijo glave, Janko pripoveduje, dokazuje, nagovarja očeta in Toneta. Pa je težka moževa glava po teh razgovorih; molči Tone in z jezo vali hlode na